

Tržište primarnih poljoprivrednih proizvoda u nastupajućoj ekonomskoj 2013/14. godini će biti po svim procenama stabilno, relativno prihvatljivih cena u odnosu na ono koje smo imali u prethodnim godinama. Poslednjih šest godina, tri godine smo imali sa ekstremno visokim cenama, sa tzv. cenovnim pikovima, koji su imali posledice po politička dešavanja u nekim visoko uvozno zavisnim zemljama, pre svega zemljama severa Afrike.

To su bile godine koje su ozbiljno ugrozile bilanse osnovnih primarnih poljoprivrednih proizvoda, pre svega žitarica. Posle tih „neuralgičnih“ godina, koje su čitav period okarakterisale kao period visokih cena hrane, sublimiran u jednom pokazatelju, koji je ustanovila FAO - organizacija za prehranu i poljoprivredu (Food and Agriculture Organisation) pri UN, tzv. FAO indeks hrane, imao je svoje vrhove, a čitav ovaj period okarakterisan je kao period skupe hrane.

***Da li će ekonomska 2013/14. godina biti zabeležena kao godina stabilizacije tih proizvodno-potrošnih bilansa i koji su argumenti da možemo da izvedemo ovakav zključak, pitali smo gospodina Žarka Galetina, direktora Produktne berze u Novom Sadu, najkompetentnijeg čoveka za razgovor na ovu uvek zanimljivu temu?**

-Imamo jednu sasvim dobru proizvodnu godinu u čitavom svetu, u regionu i kod nas i to je za jasnu posledicu imalo i pad cena. Kada se taj tržišna vaga pomeri u korist povećane tržišne ponude naravno, da konsekvntno dolazi do pada cene.

Godina 2013. će biti zabeležena kao godina apsolutnog rekorda u proizvodnji kukuruza. Kukuruz će imati ukupan prinos negde 960 miliona tona što je, od kada se prati uopšte svetska proizvodnja primarnih poljoprivrednih proizvoda, apsolutni rekord. Doduše, kukuruz ima i vrlo izraženu liniju rasta potrošnje. To je primarni poljoprivredni proizvod sa najjače izraženim trendom rasta potrošnje, ali bez obzira na sve, rast proizvodnje kukuruza za nekih 12% u odnosu na prošlu godinu je uslovio da ovu godinu na svetskim tržištima beležimo pad u odnosu na isti period prošle godine. Pad cene kukuruza na svetskim berzama, u Čikagu kao referentnu berzu, je za oko 40%, a na referentnoj regionalnoj berzi, ako uzmemo da je to Budimpešta, taj pad je od 45% i to je jasna posledica dešavanja na relacijama ukupne ponude i tražnje.

Što se tiče pšenice, rast proizvodnje pšenice u odnosu na prošlu godinu u svetu iznosi oko 7,6%, što je sa aspekta količina i reda veličina velikih brojeva, jedan vrlo značajan i osetan rast i on je uslovio da cena pšenice na Čikaškoj berzi padne oko 30%, na berzi u Budimpešti za nekih 50%, dok je na našem tržištu cena pala vrlo korelativno sa padovima na svetkom tržištu, oko 40 do 42%.

Trenutna cena na berzi u Novom Sadu pšenice kreće se na nivou oko 16 dinara po kilogramu sa PDV-om. Poslednjih petnaestak dana primećeno je ipak neki blagi oporavak na tržištu žitarica kod nas, jer je cena kukuruza u jednom momentu pala ispod 12 dinara, čak na 11,5

dinara po kilogramu, cena pšenica je pala na nivo ispod 15 dinara, tako da je blagi oporavak na tržištu žitarica primetan.

Ako ti poredimo sa prošlom godinom kada je cena pšenice iznosila 27 dinara a na kukuruzu 26,5 dinara po kilograma bez poreza onda je jasno da su ovi padovi cena za svoj uzrok imali sasvim dobar rod. Pšenica je kod nas rodila bez malo 3miliona tona što je u odnosu na 1.920.000 tona prošle godine rast od skoro 60%, što je uticalo na tržište žitarica i pad cene.

Što se tiče prolećnih kultura, kukuruza, soje, suncokreta, tu se takođe i dalje očekuje, bez obzira što su te prognoze nešto umanjene posle avgustovske suše, da će taj rast biti značajan u odnosu na prinose koje smo imali prošle godine i čitav taj splet okolnosti i tržišnih faktora doveo je do toga da ćemo ove godine imati generalno niže cene nego prošle godine.

***Kakve procene se mogu očekivati, kako će se tržište ponašati u ekonomskoj 2013/14. godini?**

-U tim situacijama pribegavamo tzv. tehničkoj analizi koja se sastoji u tumačenju istorijskih dešavanja u prošlosti kako bi mogli izneti neke zaključke šta se to može desiti u budućnosti. Ako uzmemo one godine koje su sa aspekta bilansnih odnosa proizvodnje i potrošnje slični ovoj godini, onda posmatramo kako se to tržište ponašalo u prethodnom periodu i došli smo do zaključka da bi ovako jedna uobičajeno godna stabilnih proizvodno potrošnih bilansa mogla da utiče na tržište utoliko da će mi imati redovne sezonske cenovne pikove koji se obično na tržištu žitarica dešavaju u prvom kvartalu naredne kalendarske godine i u zavisnosti od tržišnog očekivanja novog roda tih kultura. Drugi cenovni pik bi mogao da se desi u periodu pred samo skidanje useva novog roda. Ako se procenjuje da će taj prinos biti niži nego prethodne godine, da će se ugoroziti novi bilansi ta je cena visoka, ako se očekuje izuzetno dobar prinos, tada cena pada. To su dva „neuralgična“ perioda za tržište koje možemo u ovakvim godinama, kada prenosimo dobre bilanse iz jedne ekonomske godine u narednu kalendarsku godinu, onda možemo očekivati periode sa značajnijim tržišnim pomeranjima.

***To je opšta aktuelna slika koja je kod nas na tržištu i koja se može očekivati u narednom periodu. Ipak, naši pljoprivrednici se gotovo svake godine susreću sa nekim novim izazovima. Šta se očekuje na tom planu?**

-Ono što brine naše poljoprivredne proizvođače jeste nepisano pravilo, da kada imaju dobar prinos, da tada dolazi do pada cena i da njihov trud i njihovo ulaganje u proizvodnju tada postaje neisplativo i obratno, kada budu kažnjeni od strane da li vremenskih uslova ili nekih drugih okolnosti, pa prinos bude mali, cena bude dobra pa se to kompenzuje u tolikoj meri da oni u krajnjoj liniji bolje prođu kada prinos nije toliko dobar. Naravno da kod onih primarnih poljoprivrednih kultura, pogotovo kod industrijskih kultura, gde poljoprivredni proizvođači često pribegavaju ugovaranju zajedničke proizvodnje sa otkupljivačima, uglavnom prerađivačima, to se pre svega odnosi na suncokret, donekle soju i nešto u manjoj meri pšenicu, mislim da pravo rešenje treba potražiti u jednom partnerskom korektnom ugovaranju između proizvođača i prerađivača, pri čemu ona priča o udruživanju nije jedna prazna priča. Udruživanjem poljoprivredni proizvođači ukupnjavaju svoju ponudu, podižu svoj proizvođački kapacitet i kao udruženi i kao jedna ozbljna organizacija sa velikim pregovaračkim kapacitetom mogu da utiču i na otkupljivače da podele eventualni rizik nekog pada cena ili da izađu u susret proizvođačima kada cene budu ekstremno visoke i da se stvori jedno međusobno poverenje na partnerskom odnosu. Mislim da je to ono što trenutno nedostaje u tom repro-lancu između primarnih proizvođača i prerađivača.

***Šta je ono što bi trebalo da učini resorno ministarstvo?**

-Država pre svega treba da stvori, ako uzmemo u obzir nedostatak ili anomaliju našeg tržišta,

a to je da imamo jednu usitnjenu ponudu i ukupnjenu tražnju, pogotovo u sektoru industrijskih kultura, jedan opšti ambijent, da afirmiše neke sisteme kao što je sistem javnih skladišta, zakon o javnim berzama, da se omogući poljoprivrednim proizvođačima da nastupom na tržištima zaštite svoj proizvod od cenovnih rizika... To se može postići zaštitom tzv. hatch systemom, da se stvore preduslovi i na kraju krajeva da se razmisli o transformaciji i modernizaciji sistema Republičke direkcije za robne rezerve, i konačno da se u što je moguće većoj meri podigne finansijski kapacitet agrarnog budžeta, koji bi omogućio našim poljoprivrednim proizvođačima da u startu kroz subvencije, putem direktnog plaćanja po hektaru, relaksiraju svoju proizvodnju za što je moguće veći iznos, da ih država na neki način reši tog tržišnog rizika, povećanjem izvoznih subvencija po hektaru. Naravno da je to u ovom trenutku možda i najteži poslovni zadatak u ovoj nemaštini u vrlo malom i tankom budžetu, ali ako bi se napravio neki takav sistem, skup svih tih mera, i možda još nekih, ja sam nabrojao samo tri, četiri najvažnije - javna skladišta, robna berza, Republičku direkciju za robne rezerve, subvencije, tada poljoprivredni proizvođač ne bi ulazio u ovakve situacije da pored dobre proizvodnje cena nezadovoljava i ne pokriva elementarnu cenu kalkulacije u proizvodnji – izjavio je Žarko Galetin.